

Řády selské a instrukce hospodářské

- Vydány v edici: Archiv český čili staré písemné památky české i moravské.
 - Díly I. až VI. práce **Františka Palackého**, VII. díl již z redakce **Josefa Kalouska** (a dalších - např. J. Emler, V. Schulz, H. Gross, ...)
- Prameny v češtině, němčině i latině
- Poskládány chronologicky
 - Díl XXII.** (1905)
Řády selské a instrukce hospodářské 1350-1626
 - Díl XXIII.** (1906)
Řády selské a instrukce hospodářské 1627-1698
 - Díl XXIV.** (1908)
Řády selské a instrukce hospodářské 1698-1780
 - Díl XXV.** (1910).
Řády selské a instrukce hospodářské 1781-1850
 - Dodatek v díle **XXIX.** (1913).

Editor:

Josef Kalousek *1838 Vamberk † 1915 Praha

- Český historik, redaktor (Pražských novin, Národa aj.), poslanec českého zemského sněmu, člen ČAVU a Královské české společnosti nauk, generace pokračovatelů Palackého
- Redigoval Archiv český, v jehož rámci vyšla několikadílná edice Řády selské a instrukce hospodářské.
- Zapojoval se do dobových sporů týkajících se starších českých dějin (např. RZK, Kristiánovy legendy).
- Obrana myšlenky samostatnosti české minulosti vůči německým tezím (např. „němectví“ Karla IV. v díle *Karel IV. Otec vlasti, 1878*).
- Zabýval se studiem českého práva (*České státní právo, 1871*).
- Své badatelské úsilí směřoval také k selským dějinám.

Charakter edice:

- Důležitá edice k dějinám poddanství v Čechách.
- Má sloužit jako pomůcka k sepsání dějin selského stavu v Čechách, jedná o historickém vývoji agrárního práva a sociálních poměrů rolnického obyvatelstva.
- Obsahuje osobní, místní a věcný rejstřík, který usnadňuje orientaci v publikaci.
- Začíná zemským zákoníkem z roku cca. 1350 (navržen Karlem IV.) a končí v roce 1626 poddanskými řády na Rychmburském, Rosickém a Slatiňanském panství

Typ pramene – písemný, úředního (institucionálního) původu.

Tři druhy písemnosti:

1) zákonná ustanovení pro celé české království, hlavně články zemských zřízení a sněmovní usnesení o selských záležitostech. Zákony upravující vztah mezi pánem, poddaným a půdou.

2) řády a instrukce platné pro jednotlivé velkostatky a jejich rozsáhlá teritoria – královské komorní statky, latifundia rožmberská a pernštejnská.

3) drobné prameny selského práva, listy od vrchností a smlouvy mezi poddanými a vrchnostmi nebo mezi poddanými samými.

Věcný obsah:

- Podává informace o stavu majetků, jeho transakcích a postupech sepisování a domlouvání smluv, dále o snahách vypracovat nebo kodifikovat práva a povinnosti poddaných a právní příručky nebo zákony, co dělat nebo jak jednat v určitých situacích, nebo na panství a pozemcích pána.
- Právní a úřední spisy mohou ukazovat sociální postavení šlechty podle toho, jak se navzájem v úředních dokumentech oslovovali, jak oslovovali sami sebe nebo jak komunikovali s úředníky.
- Také mohou vypovídat jako soupis obyvatel dané lokality nebo soupis pracovníků na statku, což může poukazovat na zaměstnanost.

Úskalí edice:

- Vychází především z pramenů normativně-právního charakteru (zákoníky, kodifikace práva, které vyhlásil šlechtic na svých državách/pozemcích/panstvích)
- Nejsou obsaženy všechny relevantní prameny k dějinám selského stavu (např. urbáře, gruntovní knihy, aj.)
- Nevypovídají o běžném nebo přímém životě na panstvích ani o lidech samotných (jací byli, jak žili).

Dostupnost:

Naskenováno na webu Centra medievalistických studií – dostupné online na adrese: <https://sources.cms.flu.cas.cz/src/index.php?s=v&cat=10&bookid=1095&page=298> [2020-10-30].

Literatura:

Klečáček, Martin: *Josef Kalousek: (1838-1915)*. Akademický bulletin Akademie věd České republiky 9, 2015, s. 35.

Kutnar, František – Marek, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. Praha 1997, s. 298–304.

Pekař, Josef: *Josef Kalousek. 1838–1915*. Český časopis historický 22, 1916, s. 1. – 16.

Archiv český, čili, Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. redaktor Josef Kalousek Zpráva: Český časopis historický. (1905),. 11, č. 4 s. 460-461

Prameny:

Archiv český. Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. XXII. Ed. Josef Kalousek. Praha 1905.

AČ. XXIII. Ed. Josef Kalousek. Praha 1906.

AČ. XXIV. Ed. Josef Kalousek. Praha 1908.

Vypracovali: Hana Mužová, Hana Zobalová, Gabriela Pavelková, Jakub Vojtek

